

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Op 19 januari aanstaande spreekt de Kamer over de Staat van de Rechtsstaat. De staat van de rechtspraak mag daarbij niet over het hoofd worden gezien. De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR), de beroepsvereniging en vakbond van rechters en officieren van justitie, brengt daarom het volgende onder uw aandacht.

Structurele onderbezetting veroorzaakt grote problemen

De afgelopen maanden krijgt de NVvR steeds vaker signalen dat de rechters, officieren van justitie en hun collega's niet meer in staat zijn de gaten dicht te lopen die door de structurele onderbezetting in de organisatie worden veroorzaakt. Dat heeft gevolgen voor de handhaving van het recht, de rechtszoekenden en slachtoffers, maar ook voor rechters en officieren zelf. Voorbeelden hiervan zijn de seponer-incidenten van de laatste tijd en oplopende doorlooptijden. Wij zien collega's, die al op hun tandvlees liepen, langzamerhand stuklopen. Een recent artikel in het NRC omschrijft de huidige problematiek treffend: <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/01/08/rechters-bezorgd-over-kwaliteit-rechtspraak-2-a4153657>

De verleiding is groot te discussiëren over hoe de rechtspraak georganiseerd moet worden. Aan verschillende bestuurlijke tafels en in diverse media worden hiertoe al oproepen gedaan. Ook de NVvR levert aan deze discussie graag een bijdrage, maar wil erop wijzen dat dit kan niet in plaats komen van wezenlijke investeringen in het welzijn van de huidige en toekomstige generaties magistraten. Met het formuleren van nieuwe toekomstvisies of organisatievormen wordt de stapel dringende zaken op het bureau van de magistraat nú niet kleiner en krijgt de rechtszoekende niet het recht dat hij of zij verdient.

Oplossingen voor de langere termijn

Openbaar Ministerie en de rechtspraak zetten alles op alles om maximaal op te leiden. Dat trekt een zware wissel op de organisatie, maar het is noodzakelijk om op termijn voldoende rechters en officieren van justitie te hebben. Dat vergt overigens wel een lange adem: omgerekend mist de rechtspraak momenteel 800 full time rechters en verhoudingsgewijs zal dit bij het OM niet anders zijn. Ook gaan door pensionering meer magistraten de organisatie verlaten dan dat er binnenkomen, waardoor de structurele onderbezetting de komende jaren nog groter wordt.

Oplossingen voor de korte termijn

De rechtspraak en het Openbaar Ministerie willen zich inzetten om op korte termijn voor verlichting van de werkdruk te zorgen. Voorkomen moet worden dat door uitval de opleidingscapaciteit vermindert of dat zaken onacceptabel lang op de plank blijven. De NVvR en Raad voor de rechtspraak hebben positief gereageerd op het voorstel om ook post-corona de inzet van 70+ rechters voorlopig mogelijk te maken. Andere initiatieven, zoals het aantrekken van meer ondersteuning, worden door de rechtspraak en het Openbaar Ministerie voortvarend opgepakt, maar door krapte op de arbeidsmarkt is de bijdrage aan de oplossing van het tekort beperkt. Ook experimenteert de rechtspraak volop met manieren om sneller en efficiënter te werken, zonder daarbij de belangen van de rechtszoekenden uit het oog te verliezen. Toch moet er veel meer gebeuren en daar is het politieke gesprek een essentieel onderdeel van.

Omdat een bespreking van de staat van de rechtsstaat niet kan zonder oog voor de staat van de rechtspraak, vraagt de NVvR u (of een collega) de minister tijdens het debat twee wezenlijke vragen voor te leggen:

1. **Welke concrete plannen heeft de minister om de werklast van de bestaande generatie rechters en officieren van justitie draaglijk te houden?**

De rechtsstaat kan het zich niet veroorloven dat de leden van de rechterlijke macht vroegtijdig de organisatie verlaten of door overbelasting uitvallen. Wij zijn daarvoor bevreesd. Structureel overwerk (volgens het recente tijdbestedingsonderzoek gemiddeld tussen de 30 en 40%) moet worden tegengegaan om uitval door roofbouw te voorkomen. Nu wordt van de individuele magistraat verwacht dat hij zaken teruggeeft als hij meent dat het niet meer verantwoord is, hoewel het niet alleen om zijn belang maar ook om dat van de rechtszoekende gaat. De NVvR vindt dat de werkgever zijn medewerkers en de justitiabelen moet te beschermen. Voorstellen van de NVvR, zoals het compenseren van bovenmatig overwerk met tijd of toeslagen, worden afgewezen zonder dat alternatieven worden geboden. Het beschikbaar stellen van financiële middelen in de toekomst, biedt voor dit moment geen soelaas.

2. **Welke concrete plannen heeft de minister om de trend te keren dat de rechtspraak en het Openbaar Ministerie als werkgever steeds minder aantrekkelijk worden?**

De rechtspraak en het Openbaar Ministerie krijgen als werkgever een steeds negatiever imago, door de structurele onderbezetting en de daaruit volgende hoge werkdruk, gecombineerd met de zorgen over onze veiligheid. Het animo voor het vak van magistraat neemt af. Voor de NVvR zijn maatregelen voor een betere positie op de arbeidsmarkt essentieel. De NVvR is teleurgesteld dat de minister tijdens de cao-besprekingen onvoldoende toont hiervoor verantwoordelijkheid te voelen. Bij die onderhandelingen werd door de werkgever een totaalpakket ingebracht waarbij delen van onze achterban er zelfs op achteruit zouden gaan.

Tot slot

Onder het gesternte van deze problematiek is het eenvoudig om uit het oog te verliezen dat de rechtspraak in Nederland van zeer hoog niveau is, dat magistraten onder normale werkomstandigheden hun ambt met liefde vervullen en dat het vertrouwen in de rechtspraak groot is. Dat is belangrijk voor de democratische rechtsstaat. Daar past een zorgvuldig beleid bij. Daarom brengt de NVvR dit onder uw aandacht om te bereiken dat rechters en officieren hun werk goed kunnen blijven doen en dat justitiabelen niet te kort wordt gedaan, nu en in de toekomst.

Uiteraard ben ik steeds bereid om met u verder hierover te spreken, maar uw steun om deze problemen aan te pakken wordt gewaardeerd.

Met vriendelijke groeten,
Marc Fierstra
voorzitter NVvR